

УДК 37.091.33:005.960-027.561

*Алексеева Світлана,
канд. пед. наук, ст. н. с., лабораторії професійної
кар'єри ІПТО НАПН України, м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ ДИЗАЙНЕРІВ (НА ПРИКЛАДІ ДОСВІДУ СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН)

***Анотація.** У статті проаналізовано дизайнерську освіту в країнах Північної Європи, визначено її вузьку спеціалізацію, що відповідає вимогам сучасного ринку праці, виявлено активну роль держави на ринку праці. За структурою система дизайн-освіти у скандинавських країнах – дуальна: унітарна та бінарна. Процес скандинавського дизайну добре відпрацьовано за схемою від розробки до реалізації виробів з розвинутою інфраструктурою менеджменту та маркетингу. В скандинавських країнах високий рівень правової захищеності працівників, жорсткі норми трудового права, що позитивно впливає на розвиток професійної кар'єри у сфері дизайну.*

***Ключові слова:** професійна кар'єра, бінарна система освіти, унітарна система освіти, корпоративний дизайн, скандинавська модель трудових відносин.*

***Постановка проблеми.** Скандинавський дизайн складає міжнародну конкуренцію, дизайн-розробки дивують широким асортиментом і пропонують речі на будь-який смак, від традиційних виробів до захоплюючих сучасних конструкцій. Промисловий дизайн, меблі, предмети декоративно-прикладного мистецтва завжди були однією з найбільших статей експорту країн Північної Європи. Це свідчить про те,*

що в країнах Скандинавії, розвитку дизайну надається значна увага. В усьому світі відомі імена скандинавських дизайнерів Берге Могенсен (Børge Mogensen), Финн Йюль (Finn Juhl), Ханс Вегнер (Hans Wegner), Арне Якобсен (Arne Jacobsen), Поуль Кьєрхольм (Poul Kjørholm), Поуль Хеннінгсен (Poul Henningsen) і Вернер Пантон (Verner Panton). Кар'єра у сфері дизайну в країнах Скандинавії, як і в Європі загалом, розпочинається з отримання освіти.

Аналіз досліджень і публікацій із проблеми, виокремлення невирішених її частин. Різномасштабні питання з проблеми проектування професійної кар'єри майбутніх фахівців із дизайну проаналізовано в працях В. Орлова [5]; історико-порівняльний аспект розвитку дизайн-освіти в Україні і зарубіжжі обґрунтовано в монографічному дослідженні О. Фурси [6]; результати вивчення дизайну України у світовому контексті художньо-проектної культури висвітлено у розвідках В. Даниленка [4]. Упродовж дослідницького пошуку нами проаналізовано сучасні підходи до професійного розвитку [1], особливості процесу підготовки майбутніх дизайнерів до професійної кар'єри [3] та своєрідність дизайнерської кар'єри в економічно стабільних країнах світу [2]. Однак проблема розвитку професійної кар'єри дизайнерів у Скандинавських країнах лишається поза увагою дослідників.

Формулювання мети статті. У межах статті проаналізуємо стан проектування професійної кар'єри дизайнерів у країнах Скандинавії та визначимо характерні ознаки, закономірності та тенденції побудови професійної кар'єри.

Виклад основного матеріалу. Професійну кар'єру, в сучасному суспільстві, вважають критерієм успішного професійного самоствердження особистості в професії. Саме в процесі реалізації професійної кар'єри

відбувається досягнення вершин професіоналізму, становлення особистості фахівця як професіонала.

Рівень розвиненості інфраструктури дизайнерського простору та особливості дизайнерського бізнесу в різних країнах відбивають специфіку професійної підготовки у кожній дизайнерській школі.

Дизайнерську освіту в країнах Північної Європи можна отримати у Колдингській школі дизайну (Данія), Амстердамській академії Геррита Ритвельда (Нідерланди), Копенгагенській школі дизайну і технологій (Данія), Beckmans College of Design (Швеції), Національній академії мистецтва Бергена Берген (Норвегія), Королівській академії мистецтв Гаага (Нідерланди). Освіта в цих країнах будується на науці, перевіреному досвіді, дослідженнях, творчому розвитку та пройшла певний шлях свого історичного становлення.

По структурі системи освіти скандинавських країн дуальна, зокрема, у Швеції визначається як унітарна, а в Данії та Норвегії як бінарна. Унітарна система освіти переважно складається із університетів (частка інших, відповідних до них закладів, становить незначний відсоток). Бінарна система включає університетський та не університетський сектори, що має чітко окреслену структуру. У цій системі університети пропонують програми з поглибленим теоретичним курсом, спрямованим на ґрунтовний науковий пошук, а не на університетські заклади – програми професійного навчання високого рівня. З європейських країн бінарну систему вищої освіти мають Бельгія, Греція, Данія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія та ряд інших.

У країнах Північної Європи відсутнє поняття престижних навчальних закладів як, наприклад, в США або у Великобританії. Дипломи навчальних закладів скандинавських країн мають однакову цінність і

визнаються іншими країнами. Тому освіту підбирається не по популярності навчального закладу, а по тій спеціальності, яку є бажання отримати.

Освіта Швеції, Данії, Норвегії, за окремими винятками, характеризується державним рівнем управління, що визначається високою відповідальністю за її стан на різних рівнях: законодавчому, здійсненні фінансування, участі в міжнародних об'єднаннях, забезпеченні співробітництва з підприємницькими структурами. Нечисленні приватні навчальні заклади одержують від держави субсидії. У вирішенні освітніх завдань країни Скандинавії мають автономний підхід до управління навчальними закладами.

Дизайнерські навчальні заклади мають високу конкурентоздатність, що пояснюється досягнутим рівнем якості навчання, відповідністю вимогам часу, динамізмом, гнучкістю у прийнятті необхідних освітніх рішень. Навчальний процес у системі дизайн-освіти будується відповідно до вимог Болонського процесу. У системі освіти існують відкриті, демократичні стосунки між студентами і викладачами, в яких цінується особиста ініціатива та творче мислення. Існують заохочувальні засоби, що стимулюють розвиток у студентів здібностей до самостійного, аналітичного мислення, творчості.

Незалежно від сфери дизайну, головною метою навчання є розробка інноваційних рішень й технологій, що застосовуються у реальному світі. Традиційні лекції обов'язково супроводжуються практичними заняттями в групах, де студенти використовують отримані знання та напрацьовують досвід, активно пропонуючи свої ідеї. Такі методи навчання вимагають високого рівня особистої ініціативи і незалежності мислення, що в підсумку допомагає досягати кар'єрного успіху в дизайнерській сфері. Студентам надається освіта, яка буде потрібна на ринку праці, тому програми мають вузьку спеціалізацію.

У Скандинавських країнах добре розвинений корпоративний дизайн, тому основною ознакою дизайн-освіти є професійна підготовка корпоративних дизайнерів.

У дослідження з дизайну активно використовується мережева співпраця з приватним сектором через дослідницькі проекти і специфічні consortiums в промисловості, такі як мода, меблі, дизайн тканин. Знання і інноваційна динаміка дослідницького доквілля забезпечує приватні підприємства цінною платформою для розвитку і створення рішень дизайну, що переслідують комерційні цілі, а також, обслуговуючи громадськість країн.

Обов'язковий елемент дизайнерської освіти – проходження практики. Це дає змогу студентам не лише застосувати отримані знання, але й встановити професійні контакти в індустрії дизайну, де вони планують працювати після закінчення вузу.

Заклади освіти взаємодіють з громадою, оточуючим середовищем і надавати інформацію про свою діяльність. Тому більшість навчальних закладів об'єднані в систему Центрів освіти. Місія таких об'єднань полягає в навчанні висококваліфікованих та професійних дизайнерів, комунікаторів і технологів, які здатні працювати в міжнародному просторі. Наприклад, у південній Швеції ця вимога реалізується на практиці через організацію «інноваційних парків», де здійснюються проекти різних видів дизайнерської діяльності.

У Скандинавських країнах взаємодія з суспільством розглядається важливим обов'язком навчальних закладів. Навчальні заклади приймають участь у проведенні громадських дискусій, обговореннях, підтримувати наукові зв'язків з іншими закладами освіти. Від закладів освіти вимагається обмін знаннями і компетенціями з суспільством.

Водночас, освіта Швеції, Данії, Норвегії як країн Європи не ізольована від тих процесів, що характеризують сучасний європейський освітній простір: глобалізації, інтернаціоналізації, гуманітаризації, гуманізації, демократизації, безперервності, масовості, технологізації та інших ознак, що стали провідними тенденціями у сучасному розвитку європейської освіти. Відбувається інтеграція внутрішніх та зовнішніх чинників, що обумовлюють сучасний стан функціонування систем освіти цих країн.

У сфері дизайну працюють конструкторсько-дизайнерські бюро та дотична до їхніх розробок індустрія з розвинутою інфраструктурою менеджменту та маркетингу. У громадській свідомості країн Скандинавії чітко закріплені стереотипи сприйняття значення, ролі та функціональних меж дизайну. Цій чіткості й прозорості у розумінні дизайну можна завдячувати лінії реклами, що завжди йде у супроводі до усіх дизайнерських брендів. Процес скандинавського дизайну добре відпрацьовано за схемою від розробки до реалізації виробів.

Загалом зазначимо, що розвиток професійної кар'єри у країнах Північної Європи залежить від своєрідності основних принципів трудових відносин, що складають певну скандинавську модель, яка за своєю сутністю є соціал-демократичною і характеризується наступними властивостями: високий рівень правової захищеності працівників; жорсткі норми трудового права орієнтовані на збереження робочих місць; регіонально-галузеве тарифне регулювання оплати праці з законодавчо встановленим мінімумом та відносно невелика диференціація оплати праці.

У Скандинавських країнах, як і в Європі загалом, спостерігається тенденція централізації процедури колективних переговорів між роботодавцями та

найманими працівниками, що, крім прагнення конкретизації вимог до умов виробництва, має на меті створення умов мобільності і кар'єрного розвитку фахівців. У цих країнах укладення таких колективних угод відбувається на рівні держави, хоча у інших країнах Європи характерним є укладення колективних угод на рівні галузі промисловості або окремої сфери послуг. Активна роль держави проявляється і у розробці й здійсненні програм, що стосуються ринку праці. Державне регулювання ринку праці полягає у забезпеченні політики повної зайнятості. Наприклад, у Швеції сформувалася і протягом багатьох років успішно функціонує систем партнерських відносин роботодавців і профспілок, що існує на принципах довіри, співробітництва та взаєморозуміння. У Скандинавських країнах професійному розвитку працівників підприємств приділяється значна увага. Управління кар'єрою персоналу здійснює підприємство та отримує за це державну допомогу, контроль здійснюється при ефективній роботі профспілок.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок із напрямку. Отже, високий рівень правової захищеності працівників, жорсткі норми трудового права, наявність бінарної системи освіти, ґрунтовна практична підготовки створюють позитивні умови для розвитку професійної кар'єри майбутніх дизайнерів в Скандинавських країнах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева С. В. Сучасні підходи до розвитку професійної кар'єри: педагогічний аспект. *Проблемы современного педагогического образования: сб. статей. Серия: Педагогика и психология.* 2015. Вып. 47. Ч 5. Ялта: РИО ГПА. С. 3-8.

2. Алексеева С. В. Особливості розвитку дизайнерської кар'єри в економічно розвинених країнах світу. *Теорія і методика професійної освіти*. 2015. Вип. 7. URL: <http://www.tmpe.profua.info/images/docs/7/15alekseeva.pdf> (Дата звернення 10.11.2017)

3. Алексеева С. В. Особливості процесу підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. Київ: ПТО НАПН України, 2015. Вип.9. С. 8-12.

4. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури : монографія. Харків : ХДАДМ; Колорит, 2005. 244 с.

5. Орлов В.Ф., Фурса О. О. Проблеми проектування професійної кар'єри майбутніх фахівців із дизайну. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент: зб. наукових праць*. Вип. 10. Київ: В-во «Тонар», 2015. С. 5-17.

6. Фурса О.О. Розвиток дизайн-освіти в Україні і зарубіжжі: історико-порівняльний аспект. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 2. С. 112-124.

REFERENCES

1. Alyeksyeyeva S. V. (2015). Suchasni pidkhody do rozvytku profesiyanoi kar'yery: pedahohichnyy aspekt. Problemy sovremennoho pedahohycheskoho obrazovanyya: sbornyk statey [naukometrychna baza danykh RYNTs]. Seriya: pedahohika y psykhologhyya. Выр. 47. Ch 5. Yalta: RYO HPA, 2015. S. 3-8.

2. Alyeksyeyeva S. V. (2015). Osoblyvosti rozvytku dyzayners'koyi kar'yery v ekonomichno rozvynenykh krayinakh svitu. Instytut profesiyno-tekhnichnoyi osvity NAPN Ukrayiny / elektronne naukove fakhove vydannya «Teoriya i metodyka profesiyanoi osvity. Выр. 7. 2015. URL: <http://www.tmpe.profua.info/images/docs/7/15.pdf>

3. Alyeksyeyeva S. V. (2015). Osoblyvosti pedahohichnoho protsesu pidhotovky maybutnikh dyzayneriv do rozvytku profesiynoyi kar'yery. Profesiyna osvita: problemy i perspektyvy / IPTO NAPN Ukrayiny. K.: IPTO NAPN Ukrayiny, 2015. Vypusk 9. S. 8-12.

4. Danylenko V. Ya. Dyzayn Ukrayiny u svitovomu konteksti khudozhn'o-proektnoyi kul'tury : monohrafiya / V. Ya. Danylenko. Kh. : KhDADM; Koloryt, 2005. – 244 s.

5. Orlov V. F. (2015). Problemy proektuvannya profesiynoyi kar'yery maybutnikh fakhivtsiv iz dyzaynu. Mystets'ka osvita: zmist, tekhnolohiyi, menedzhment: zb. nauk. prats'. Vyp. 10. Vyd: «Tonar», 2015. S. 5-17.

6. Fursa O. (2011). Rozvytok dyzayn-osvity v Ukrayini i zarubizhzi: istoryko-porivnyal'nyy aspekt. Porivnyal'na profesiyna pedahohika. № 2. 2011. S. 112-124.

Alieksieieva Svitlana. Features of development of professional career of designers are in Skandinavskikh countries.

Abstract. In the article designer education is analysed in the countries of North Europe, certainly it narrow specialization which answers the requirements of modern labour-market, found out the active role of the state at the market of labour. On the structure of the system of formation of skandinavskikh countries dual'na: unitary and binary. The process of skandinavskogo design is well exhaust on a chart from development to realization of wares with the developed infrastructure of management and marketing. In skandinavskikh countries high level of legal protected of workers, hard norms of labour right which positively influences on development of professional career in the field of design.

Keywords: professional career, binary system of education, unitary system of education, corporate design, skandinavska model of labour relations.